

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgeve van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres van de Redactie: Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geen kanon naast de kanon

Gal. 1 : 13, 14.

De naam van Jezus van Nazareth werkte bij Saulus van Tarsen als de rode lap op de stier.

Hij zegt het hier met schaamte: ik heb de gemeente Gods bovenmate vervolgd en getracht haar uit te roeien. En in zijn verantwoording voor Agrippa: ik heb velen van de heiligen in gevangnissen opgesloten... en als zij zouden omgebracht worden, heb ik mijn stem er aan gegeven; en in alle synagogen trachtte ik hen dikwijls door toepassing van straffen tot lastering te dwingen en in toemolose woede tegen hen heb ik hen vervolgd, tot zelfs in de buitenlandse steden. (Hand. 26 : 10, 11).

Zijn ziedende woede bedreigde alle christenen met de dood.

Waar kwam dat uit voort? Uit wreedheid, uit moordlust, uit bloeddorst? Nee, dat kwam voort uit zijn godsdienst. Zo had hij gedaan, omdat hij zo'n fanatieke Jood was. In vers 14 laat hij duidelijk zien, wat hem daartoe dreef: in het Jodendom heb ik het verder gebracht dan velen van mijn tijdgenoten onder mijn volk, als hartstochtelijk ijveraar voor mijn voorvaderlijke overleveringen.

't Was Paulus' vurige godsdienstijver geweest. Er viel met hem niet te praten. 't Was als de strijdkreet voor de kruistochten: God wil het!

Het ging om God, om Zijn dienst, om Zijn wet, om de trouw aan de vaderlijke overleveringen. Want die prediking van het evangelie van Jezus Christus, die verkondiging van verlossing door het kruis, en die lasterlijke woorden tegen de wet van Mozes — daar werd de vaderlijke leer door aangerand.

Godsdienstige ijver was het, waardoor Paulus een grimmige vervolger werd van de gemeente van God.

Wel komt het er nauw op aan, dat we leven uit het geloof in onze Heer, Jezus Christus, naar uitwijzen van het evangelie. Want Paulus laat het ons hier door zijn eigen voorbeeld zien, waartoe een mens kan komen, als hij leeft uit de wet. Wat een macht kunnen de voorvaderlijke overleveringen worden! De Here Jezus zei eens tot Zijn discipelen: Men zal u uit de synagoge bannen; ja, de ure komt, dat een ieder, die u doodt, zal menen Gode een heilige dienst te bewijzen. (Joh. 16 : 2). Dat wil zeggen, dat ze menen, dat de HERE dat van ze vraagt.

Moeten we dan niet de overleveringen bewaren?

Zeker, maar dan de goede overleveringen, d.w.z. het Woord van God.

Judas b.v. vermaant ons, dat we tot het uiterste moeten strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd (Judas vs. 3), dat is: voor de zuivere leer van het evangelie, om die te behouden en daarvan niet af te wijken. (Kantt.)

En Paulus schrijft aan de Korinthiërs: ik prijs het in u, dat gij aan de overleveringen zó vasthoudt, als ik ze u overgegeven heb. (1 Kor. 11 : 2). En de gemeente in Thessalonica krijgt van hem dit bevel: Broeders, staat vast en houdt u aan de overleveringen, die u door ons, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, geleerd zijn. (2 Thess. 2 : 15).

Daar komt het ook voor ons op aan, dat we ons houden aan de overleveringen, die ons door de apostelen geleerd zijn.

Maar als Paulus hier spreekt over zijn hartstochtelijke ijver voor zijn voorvaderlijke overleveringen, dan gaat het over iets anders.

De Schriftgeleerden verklaarden het volk de wet van Mozes, en hun uitlegging en toepassing van de wet werd overgeleverd. Zij gaven van de Mozaïsche wetsbepalingen de juiste uitlegging, en zij zochten ook voor die gevallen, waarin de wet niet voorzag, door gevolgtrekking en combinatie uit die wet een

J. Waagmeester

voorschrift af te leiden. Dat geheel van overgeleverde wetsvoorschriften kreeg de naam "Halacha", van het Hebr. werkwoord halach, d.i. gaan, wandelen; dus: de leer, waarnaar men wandelt. Aan die Halacha waren de Joden even sterk gebonden als aan de wet van Mozes zelf. De Farizeeën zeiden: "Wie de Schrift uitlegt in tegenspraak met de Halacha heeft geen deel aan de toekomstige wereld."

Men ging de "leer van de vaders" kanoniseren. Dat wil zeggen: men kreeg een kanon *naast* een kanon. De vaders waren de wijzen, die de Schrift hadden doorvorst en die de inhoud van de Schrift in hun overleveringen hadden uiteengezet. Daardoor wist je, waar je aan te houden had.

Maar een kanon *naast* de kanon dringt altijd de enige kanon op zij. De Joden gingen een gelijktaken zetten tussen de voorvaderlijke overleveringen en het Woord van God. De Halacha = de wil van God.

Maar zó kon Paulus ertoe komen op grond van de overleveringen van de vaders de ge-

meente Gods te vervolgen; die gemeente, die leefde uit het geloof alleen; die het evangelie van Jezus Christijns had aangenomen en zich hield aan het Woord van God.

Zó ging het later ook in de kerk van het Nieuwe Testament. Wat een macht kreeg de traditie! Het concilie van Trente leerde, dat er apostolische tradities bestaan, die betrekking hebben op leer en leven en die "met een gelijk gevoel van vroomheid en gelijke eerbied" moeten worden ontvangen als de boeken van het Oude en Nieuwe Testament. En wéér werden zij, die leefden uit het geloof, op grond van die tradities vervolgd door hen, die leefden uit de wet.

Als in art. 4 N.G.B. de kanonieke boeken zijn opgenoemd, dan begint art. 5 als volgt: Al deze boeken *alleen* ontvangen wij voor heilig en kanoniek, om ons geloof daarnaar te reguleren, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En wij geloven zonder enige twijfeling al wat daarin begrepen is.

Vervolgens lezen we in art. 7: Wij geloven, dat deze Heilige Schrift de wil Gods volkomen vervat, en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven en zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt.

We moeten ons maar houden aan die belijdenis des geloofs van de Geref. Kerken, juist omdat die belijdenis ons de leer van het evangelie op het hart bindt. De leer van het evangelie, met *niets erbij*. Geen kanon náást de kanon. Alles, wat er *bij* komt, dringt het Woord van God van z'n plaats.

Daarom waarschuwt de apostel Johannes ook voor ieder, die verder gaat en niet blijft in de leer van Christus. (2 Joh. vs. 9).

En Paulus laat ons hier de macht van de traditie zien. Daardoor kunnen onze ogen gesloten worden voor de eis van het evangelie.

Laten we dan met de geref. belijdenis de lof zingen van het onvervalste evangelie en met heel ons hart rusten op de belofte van dat evangelie van Jezus Christus, want die is zeer betrouwbaar.

Laten we maar heel dicht bij de Schrift blijven, want die leidt ons niet op een dwaalspoor, maar die bindt alle gelovigen samen.

Die maakt ons tot een vriend, een metgezel van allen, die Gods naam ootmoedig vrezten en leven naar Zijn goddelijk bevel.

En die bewaart ons voor het grote kwaad van vervolgen van broeders!

Kerkelijk leven

Om de vrede van Jeruzalem.

Wie vandaag schrijft of spreekt over de zaken, waardoor onze kerken beroerd worden, mag wel dubbele voorzichtigheid in acht nemen, en zich afvragen of hij door wat hij schrijft of spreekt de kerkelijke vrede dient of niet.

Daartoe is eerst nodig, dat men schrijft met kennis van zaken, of hij zich een oordeel gevormd heeft op grond van voldoende en betrouwbare gegevens, en voorts of hij ook de goede regel in acht genomen heeft in het geding waarover hij oordeelt, de goede regel in acht heeft genomen niet slechts de ene, maar ook de

andere partij te hebben gehoord. Bovendien is het van belang dat hij zich afvraagt of hij wel tot oordelen en het uitspreken van een oordeel geroepen is. Het is vandaag zaak onze Gereformeerde belijdenis niet slechts te prijzen, maar zich ook aan de belijdenis te houden. Ook aan wat Zondag 43 van de catechismus ons leert: „Dat ik niemand lichtvaardig en zonder hem te hebben gehoord oordele of helpe veroordelen, niemands woorden verdraaie”. Dat is bijbelse taal: „Veroordeelt onze wet dan een mens, tenzij men eerst zich van hem op de hoogte gesteld heeft en kennis genomen van wat hij doet?” Joh. 7 : 51. Het is een zaak van eenvoudige rechtvaardigheid dat een rechter niet afgaat op de beschuldigingen van de aanklagers, maar dat hij ook de beklagde hoort. „Oordeelt niet naar het aanzien, maar oordeelt een rechtvaardig oordeel”. Joh. 7 : 24. Dat alles geldt in dubbele mate in de kerk en wanneer men zegt te spreken voor de Here. Wie voor de zaak van God zegt te strijden mag wel dubbel voorzichtig zijn, en toezien dat hij niet als de vrienden van Job, die ten gunste van God onrecht spraken en ten behoeve van Hem bedrog. Job 13 : 7.

Lichtvaardig oordeel van ds D. van Dijk.

Een staal van zulk lichtvaardig oordeel bood ds D. van Dijk. Op donderdag 22 juni lieten de broeders W. C. van Dijk en D. J. Gritter hun oproep aan de Kamper gemeente uitgaan; op zondag 25 juni ging prof. J. Kamphuis voor het eerst voor in de schismatieke diensten in de Hanzestad. Nauwelijke zes weken later was ds D. van Dijk met zijn zeer stellige oordeel al klaar: de schismatieke broeders en die hen volgden vormden de Gereformeerde kerk van Kampen. Aldus ds D. van Dijk in de Geref. Kerkbode voor Gron., Friesl. en Drente op 12 augustus.

De classis Kampen heeft aan deze zaak zeven langdurige zittingen gewijd. De afgevaardigden der zusterkerken, die uit de aard der zaak van de situatie in Kampen beter op de hoogte waren en zijn dan ds D. van Dijk, de kerkvisitatoren inbegrepen, zijn na lang en rijp beraad, na hooren wederhoort tot een tegengesteld oordeel gekomen. Maar ds Van Dijk wist het voor 12 augustus al. Gronden zijn voor dit zeer stellige oordeel:

1. De kerkeraad van Kampen trok zich „reeds sinds geruime tijd van het kerkverband in feite niets aan”.
2. De kerkeraad van Kampen heeft verklaard na het bekende novemberconflict op de synode van Rotterdam/Delfshaven 1964-1965 dat de verdere besluiten van deze synode voor hem niet meer waarde zouden hebben dan „scheurpapier”.
3. De kerkeraad zou een besluit van de particuliere synode van Overijssel zonder meer naast zich hebben neergelegd.
4. De kerkeraad wil het bezwaar van prof. Kamphuis tegen ds Mulders ondertekening van de Open Brief „eenvoudig niet behandelen”.
5. De kerkeraad wil dat nog niet nadat de generale synode heeft uitgesproken, dat de ondertekening van de Open Brief zich niet verdraagt met de ondertekening van de belijdenis en toont daarmee al weer dat hij in „hautaine geringschatting neerziet op meerdere vergaderingen en de daar genomen besluiten”.
6. Buiten de kerkeraad om (sic) hebben de Kamper predikanten samen gesproken over hereniging (sic) met de synodale kerk en daarbij voorgesteld (sic) beiderzijds uit het kerkverband te treden en plaatselijk maar vast te verenigen.
7. Dit laatste voorstel was een voorstel van ds Visee, die achteraf probeert zich er uit te draaien.
8. De kerkeraad van Kampen koerst in de richting van Vrije Kerken.
9. Volgens ds Visee zou Jan en alleman in de Geref. Kerk belijdenis kunnen doen: de leden der kerk zijn aan niets gebonden, geen enkele band aan de gereformeerde religie en de kerkeraad heeft hem daarover niet tot de orde geroepen.
10. De leer van Zondag 22 van de catechismus zou in Kampen zijn losgelaten.
11. De broeders, die in Kampen tegen al deze verkeerdheden in Kampens kerk zich verzetten werden „onder de voet gelopen”. Heus, het stáát er: ONDER DE VOET GELOPEN. Dat is dan dat.

Dominee Van Dijk heeft niet eens alles wat er zo over Kampen verteld wordt, opgesomd. Het geeft mij op een bepaald punt te denken, dat hij

zwijgt over het gerucht dat er in Kampen ketterij geleerd wordt over de Wet, met name over het vierde van de tien geboden. Ik begrijp dat ds Van Dijk daarover liever zwijgt.

Maar ds D. van Dijk vergeet bij heel deze klachtenlijst dat de broeders, die op grond van deze en dergelijke zaken zich afscheidden van Kampens kerk daarover nimmer in de kerkelijke weg zijn gegaan: op de kerkeraad van Kampen heeft nimmer één broeder uit de kerkeraad of van buiten de kerkeraad mondeling of schriftelijk klacht ingediend en dat natuurlijk met bondig bewijs uit de Schrift dat in Kampen in de leer of in de regering der kerk werd afgeweken en gehandeld tegen Gods Woord, de belijdenis der kerk of de kerkenorde. Nog minder werd bij de classis geklaagd dat de kerkeraad zulke klachten niet in behandeling nam, ze ten onrechte afwees, en de klagende broeder „onder de voet liep”. En dat, terwijl in Kampen toch wel broeders waren, de hoogleraren in de theologie, die in staat geacht mogen worden zulke bezwaren ordelijk te brengen waar zulks behoort.

In een enkel geval, waar in de laatste jaren klachten de classis bereikten in een bepaalde zaak, die met deze scheuring niets van doen heeft, stelde de classis de kerkeraad in het gelijk. Dat kan toch moeilijk aan Kampens kerkeraad verweten worden.

Maar men heeft in al deze zaken, die men tot rechtvaardiging van de kerkscheuring aanvoerde het kerkverband nooit erkend.

G. Visee

Kampens kerkeraad zou op zijn beurt kunnen zeggen: de broeders, de bezwaarde hoogleraren van de Hogeschool inclusief, zijn „met hautaine geringschatting van het kerkverband” tot scheuring overgegaan.

Dat is trouwens in het allernieuwste kerkrecht van prof. Kamphuis de regel: Breda, Amstelveen, Kampen, Beverwijk: eerst scheuren en dan naar de meerdere vergadering.

Maar waar het mij thans om te doen is, is dit: ds D. van Dijk heeft van alles bij elkaar geharkt. Hij heeft alles uit de bron, waarmee iemand, die als rechter zich opwerpt bij voorbaat voorzichtig dient te zijn: de mond der beschuldigers. De beschuldigen niet gehoord. Zo lichtvaardig is ds Van Dijk te werk gegaan. Hij heeft ook onverhoord geoordeeld. En door deze lichtvaardigheid een reeks onwaarheden geschreven over de kerk van Kampen.

Dat bevordert altijd de onvrede.

De vrede wordt slechts door de waarheid gediend. Hebt de waarheid en de vrede lief!

Geroepen?

Nog belangrijker is de vraag: was en is ds D. van Dijk geroepen tot zulk een afsluitend oordeel over de vraag waar in Kampen de Gereformeerde kerk is? Let wel: we zouden niet het minste bezwaar hebben indien ds Van Dijk geschreven en geoordeeld had over een door Kampens kerk publiek bekend gemaakt besluit. Zulk een besluit en de bekendmaking ervan kunnen in de kerkgemeenschap bedervend werken. Dan kan het zaak zijn elkander te waarschuwen. Maar dan gaat het over een vaststaande zaak.

Doch hier betreft het de vraag, die een gehele kerkgemeente betreft. Hier moesten de kerken der classis nog oordelen: zij werden daartoe geroepen, zij zijn daartoe alleen bevoegd, zij zijn daartoe alleen bekwaam. Had ds D. van Dijk nu niet eens rustig de uitspraken en besluiten der classis Kampen kunnen afwachten?

Broeder A. Zijlstra.

Een ander staal van zulk stemming makend schrijven leverde onze oude broeder A. Zijlstra in het Gereformeerd Gezinsblad van 9 oktober. Reeds kort na de scheuring in Kampens kerk schreef hij over „de droeve val van Kampens kerk”, over „de afvallige kerkeraad”. Men vraagt zich verbijsterd af of deze oude broeder, een geroutineerd, bekwaam en ervaren journalist, zijn woorden nog weegt. „Afval” en „afvallig” zijn religieus zwaar geladen termen: het is in de christelijke gemeenschap het ergste, dat men van iemand zeggen kan. En wie zulk een oordeel uitsprekt, mag daarvoor wel zeer vaste gronden hebben. Had broeder Zijlstra die? Kende hij de situatie in Kampen? Of oordeelde hij met aan-

zien des persoons? Aan een zorgvuldig wikken en wegen van de gegevens, een preciese ontleding ontbrak het geheel. Op gezag van broeder Zijlstra en het fatsoen, dat men toch van een blad als het Gereformeerd Gezinsblad verwachten mag wordt aan de lezers voorgehouden: afvallig!

In het blad van 9 oktober schrijft br A. Zijlstra over de loslating van de uitspraken van de Asser synode van 1926 door de synode van Lunteren. Zijn zorg verstaan we. Niet zozeer om het naakte feit van de loslating van deze uitspraken op zichzelf. Die uitspraken waren reeds een dode letter geworden. Maar dat hetgeen de Schrift leert omtrent de historiciteit van onze eerste voorouders, Adam en Eva, onweersproken wordt ontkennd door toonaangevende voorgangers, vervult ons met zorg. Daartegen heeft Opbouw reeds meer dan eens geschreven.

Maar in één adem met de gang van zaken ter synode van Lunteren wordt weer eens gesteld dat in Opbouw „een door en door afvallige leer — de voorbeelden zijn bekend — geen steen in de weg mag worden gelegd” en dan volgt daarop terstond: „terwijl twee hoogleraren zich openlijk verzetten tegen 't beleid van het curatorium. Ook een droef ontbreken van het verstaan van goede tucht”.

De preciese zaak in geding wordt weer verzwegen. Dat hoogleraren der Theologische Hogeschool zich scharen achter een actie, die door de Kamper kerkeraad als openbare scheurmaking moest worden veroordeeld en die daarna ook door de classis Kampen als onkerkelijk is veroordeeld. Curatoren der Hogeschool hebben de attesten van Kampens Gereformeerde Kerk als onbetrouwbaar gediskwalificeerd. En daarmee ook de hoogleraren Jager en Veenhof, de lectoren Buwalda en Mulder, die de gediskwalificeerde ambtsdragers van Kampen als hun opzieners blijven erkennen, publiek geoordeeld. Zó liggen de feiten, die ik thans niet beoordeel. Maar als de genoemde hoogleraren nu in de moeite komen, omdat met de diskwalificatie van de attesten van hun kerkeraad ook hun kerkelijke positie geoordeeld is?

Broeder Zijlstra schrijft dat de professoren Jager en Veenhof „van geen goede tucht willen weten”. Maar dáár loopt het nu precies over: of hier van goede tucht sprake is. Wij waren destijds tegen de door de kerkelijke vergaderingen van 1944 en volgende jaren geoeffende tucht. Maar we waren toch niet tegen elke tucht, niet tegen góede tucht?

De tien.

Broeder Zijlstra schrijft dan voorts over de tien, over de predikanten C. G. Bos en anderen, die een brief zonden aan de generale synode. Bijna had ik geschreven: die het wáágden zulk een brief te sturen. Want goed twintig jaar na de vrijmaking zijn we al weer zo ver dat er moed toe nodig is zich tot een synode te wenden met bezwaar en critiek. Maar de heer Zijlstra schrijft: „Het is overduidelijk dat, indien naar zulke raad werd geluisterd, alle leertucht zou vervallen en de zegen der Vrijmaking volkomen zou worden weggenomen en heel de Reformatie met haar zegen voor ons volk verloren zou gaan”.

Omdat de tien broeders het waagden tegen de kwade leringen van iemand protest aan te tekenen wordt verklaard:

1. Ze zijn tegen alle leertucht, dus voor volkomen leervrijheid;
  2. Ds C. G. Bos c.s. doet de zegen der vrijmaking verloren gaan, want hij waagt het tegen de synode en haar adviseurs te schrijven (o, 1944!); en
  3. Ds C. G. Bos en de zijnen gaan met volle zeilen naar Rome.
- Zo wordt ons volk „voorgelicht”.
Olie geworpen op het vuur.

Synodo locuta, causa finita

of

de vrijmaking verloren.

Men hoort en leest soms dat nu de synode heeft uitgesproken, dat de ondertekening van de Open Brief zich niet verdraagt met de ondertekening der belijdenis, reden waarom zij ds Schoep heenzond, de zaak is beslist.

Zo schreef b.v. ds D. van Dijk (G.K. 12 aug.).

De synode heeft gesproken. En dan schrijft hij: „Wanneer dus ook nu nog de Kerkeraad van Kampen weigert over die ondertekening met ds Mulder te handelen, spreekt hij daarmee uit, dat hij ook dit besluit van de Generale synode weer verwerpt, zich daar niets van aantrekt”.

Dat is nu pure synodocratie.

Dat is nu verloochening van de vrijmaking.

De synode heeft gesproken en de kous is af.

Eerst gaat een synode een zaak behandelen, die geen enkele kerk op haar agendum plaatste: de zaak van de Open Brief. Dat gebeurde via een geheime instructie van de drentse afgevaardigden. Geen enkele kerkeraad, classis of particuliere synode, buiten die van Drente, was er van op de hoogte, of had zich over deze zaak kunnen beraden.

Het punt werd zonder voorkennis der kerken op het agendum geplaatst.

Zelfs het excuus: maar het ging om de belijdenis!, het ging om de vraag of de synode nog een Gereformeerde synode zou zijn; het ging om het heil der kerk! snijdt geen hout. Toen in 1936 de synode van Amsterdam besloot deputaten te benoemen voor de meningsverschillen, ook zonder dat één mindere vergadering daarom had gevraagd, hebben de synodeleden gezegd: een synode stelt haar eigen agendum niet vast. Zij is niet de meesteres der kerken — bijna had ik gezegd: de maitresse der professoren! —, maar haar dienares.

En toen de synode gesproken had en haar leeruitspraken bekend had gemaakt, hebben wij gezegd: die leeruitspraken en besluiten behoeven nog de goedkeuring der kerken, en eerst als de kerken die besluiten hebben geratificeerd hebben ze rechtskracht.

Zo leerde in zijn inaugurele oratie wijlen professor P. Deddens.

Dat heette vrijgemaakt.

Dat betekent dat wanneer deze synode straks is gesloten, de kerken de Acta ontvangen, de kerken als vrije en niet gebonden kerken mogen beoordelen of die uitspraak en de heenzending van ds Schoep terecht is geschied.

Dat is vrijgemaakt.

De kerken hebben bij de afvaardiging naar de generale synode niet beloofd alles te zullen slikken wat de synode mocht besluiten, doch alleen hetgeen besloten werd overeenkomstig GODS WOORD, de Drie formulieren van enigheid en de kerkenorde.

Ds Van Dijk verlaat hier het pad der vrijmaking.

Hij kan daar zijn reden voor hebben.

Dan noeme hij die.

Maar hij voere ons niet in naam van de vrijmaking op de paden der synodocratie.

Als hij veranderd is, is dat zijn zaak.

Al is hij als Gereformeerd, vrijgemaakt predikant aan ons allen schuldig deze verandering te verantwoorden.

Maar wij zijn niet veranderd.

Doch nog altijd: VRIJGEMAAKT.

Slip of the pen

In een nabetrachting op de jongste Theologische-Hogeschooldag schrijft de presidentcurator, ds. D. van Dijk, in de Gereformeerde Kerkbode voor Gron., Friesl. en Drente:

„In de vergadering waarin ik de leiding mocht hebben, hebben gesproken prof. Doekes en prof. Van Bruggen, de oudste en de jongste van onze hoogleraren.”

We dachten dat prof. Veenhof de oudste van de hoogleraren in actieve dienst was.

Nog wel.

En toch wel.

De feitelijke toedracht

In deze rubriek besteden we niet dan bij uitzondering aandacht aan plaatselijke zaken. Zulk een uitzondering menen we te mogen maken voor het volgende.

Als een van de bewijzen hoe treurig de toestanden in het vrijgemaakte Kampen wel waren en als een van de oorzaken van de lang voorbereide scheurmaking in Kampens kerk wordt verhaald dat van vrijgemaakte zijde aan de synodalen zou zijn voorgesteld dat beide kerken zich respectievelijk uit het verband van de vrijgemaakte en synodale kerken zouden losmaken om plaatselijk tot hereniging over te gaan. Het verhaal werd opnieuw verteld in de jongste brochure van prof. J. Kamphuis.

Wat is er nu precies gebeurd?

In de laatste maanden van 1960 (!) bereikte ons, de vier Kampense predikanten, een verzoek van de predikanten van de synodale kerk, ds. G. Brinkman, ds. W. H. Melles en dr. D. van Swigchem om eens te praten. Aan dat tot niets verplichtende verzoek hebben we voldaan. Voor de elfde januari 1961 hebben er twee ontmoetingen plaats gevonden. En daarna hebben we nog eens twee of drie keer gesproken. Deze gesprekken lagen geheel op het persoonlijke vlak. De drie ge-

noemde predikanten hebben nadrukkelijk verklaard, dat zij niet handelden op instigatie van hun kerkeraad, wij hebben onzerzijds verklaard dat onze positieve reactie op hun verzoek geschiedde buiten voorkennis van onze kerkeraad. Niemand had enige volmacht te spreken namens zijn kerk.

Wel is op 11 januari 1961 door de predikanten op onze kerkeraadvergadering van deze ontmoetingen mededeling gedaan. De notulen van die vergadering vermelden dat het gesprek van strikt persoonlijke aard was, „waarbij toch wel gezegd is, waar het in de vrijmaking om ging.” Dat laatste was inderdaad het geval. Gesproken werd o.m. over de terzijdestelling van de leerbesluiten zonder dat de uitgesproken vonnissen van schorsing en afzetting van de professoren Greijdanus en Schilder werden herroepen, terwijl dat ook niet geschiedde met de vonnissen, door de synode (!) in strijd met artikel 79 van de kerkerode geveld over ds. C. H. Lindeboom en 20 ouderlingen van Kampen. In welke geest met de predikanten van de Burgwalkerk gesproken is, kan ten overvloede blijken uit een viertal artikelen, door mij juist in die tijd in de Kamper Kerkbode gepubliceerd, in de nummers van 14, 21, 28 januari en 4 februari 1961.

Om thans tot het eigenlijke punt te komen: toen in het eerste gesprek, ik meen door ds. G. Brinkman, gesteld werd, dat nu er na de besluiten van onze Asser synode van samenspreking op synodaal niveau niets zou komen, contactoefening op plaatselijk niveau als mogelijkheid overbleef en dat juist dat plaatselijke contact zo belangrijk was, omdat het vooral aan kwam op mogelijk herstel van de plaatselijke breuk heeft ds. Lindeboom, toen het gesprek zich verder in deze richting bewoog, de vraag opgeworpen: „Begrijp ik u goed? U zoudt dus willen, dat we plaatselijk maar vast begonnen, zonder het kerkverband? Plaatselijk een dáád stellen?” Toen bleek dat die conclusie van ds. Lindeboom onjuist en door de predikanten van de Burgwalkerk niet zo bedoeld was.

En over dat punt is toen verder niet weer gesproken.

Er is niets voorgesteld.

Er viel trouwens niets voor te stellen.

Beiderzijds werd gesproken zonder enig mandaat.

De gesprekken droegen een strikt persoonlijk karakter en met name dat eerste gesprek was niet meer dan het aftasten en peilen van de opinies over en weer.

Dat is de feitelijke toedracht.

Ds. Lindeboom heeft niets voorgesteld, doch slechts naar aanleiding van wat gespro-

ken werd gevraagd: „Heb ik u goed begrepen? Bedoelt u dát?”

Nu wil ik het verhaal voorts afmaken.

Dit voorval werd door mij ruim vijf jaar later wat vluchtig verteld aan br. G. H. Arnold te Groningen. Deze maakte daarvan melding in Geref. Stemmen, in een artikel, dat in de Persschouw van de Gereformeerde Kerkbode voor Gron., Friesl. en Drente werd overgenomen op 1 oktober 1966. Daar gebruikt br. Arnold hetgeen ik hem mededeelde in verband met een vraag, die in Kampen nimmer aan de orde kwam. Deze, aan de synodale ds. W. Reeskamp gestelde vraag: „Is een evangelische kerk hier in Groningen bijv. niet te verwezenlijken?” En in dát verband — een geheel ander verband dan waarin de zaak in Kampen in het bovengenoemde gesprek aan de orde kwam — schrijft br. Arnold dan: „Ik weet, dat in Kampen bij een samenspreking met de Geref. Kerk (syn.) de Gereformeerden (vrijg.) voorstelden: Laten wij allebei uit ons eigen kerkverband treden en plaatselijk alvast samengaan. Hetgeen door de Geref. (syn.) werd afgewezen.”

In hetgeen br. Arnold toen schreef, zit een dubbele fout. Eerst dat er in Kampen een samenspreking zou geweest zijn met de Geref. (syn.) kerk. Dat was niet het geval, het was een zuiver persoonlijke gedachtenwisseling tussen de predikanten. Voorts: er is, gelijk uit hetgeen ik van het eerste gesprek vermeldde, niets vóórgesteld, doch slechts door ds. Lindeboom gevraagd: Begrijp ik u goed? Juist is hetgeen br. Arnold vertelt: de synodale predikanten bleken die kant niet op te willen; dát hadden ze niet bedoeld.

De hele zaak van de berichtgeving van br. Arnold is een kwestie van misverstand. Niet eens van ernstige aard. Destijds voor mij niet de moeite waard om er op terug te komen.

Nu heeft ds. Lindeboom bij een bezoek aan Prof. Kamphuis „de feitelijke toedracht” verteld. Daarop heeft prof. Kamphuis beloofd er niet meer op terug te zullen komen. Blijkbaar heeft hij daaraan niet meer gedacht, toen hij zijn brochure schreef.

Dat we er op terug kwamen vindt z'n reden in het feit dat er vandaag met dat verhaal geleurd wordt om te „bewijzen” dat de Kamper predikanten of zelfs ook de kerkeraad startklaar zijn om de gemeente over te loodsen naar de synodale haven... En dat wordt dan „bewezen” met een verhaal van een gesprek uit... 1960.

Laat me nog vertellen dat deze gesprekken spoedig geëindigd zijn, omdat weldra bleek dat de meningen over de vrijmaking vierkant tegenover elkaar stonden.

Enkele opmerkingen over schrift en belijdenis

(SLOT)

De belijdenis zelf

De belijdenis zelf zegt dat alleen de Heilige Schrift canon, regel des geloofs is. Zij kent de erenaam „regel des geloofs” niet aan zichzelf toe. Het opschrift boven artikel 7 is ondubbelzinnig. En dat geldt ook voor dit artikel zelf. De belijdenis wijst boven zichzelf uit. Zij is niet de maatstaf, neen, de maatstaf ligt buiten haar, boven haar. Zij staat niet naast de Schrift, als een tweede norm, zij staat onder de Schrift. In zoverre is de uitdrukking „Schrift en belijdenis” niet onaanvechtbaar. In die uitdrukking worden de twee naast elkaar gesteld. En wanneer we ons zelf en elkaar niet voortdurend op het hart binden dat de belijdenis geen norm is, dat zij ónder de Schrift staat, komen we er licht toe haar als een eigen, zelfstandige grootheid te hanteren. En dan is het gevaar ook niet denkbeeldig dat we voor belijdenis gaan uitgeven wat slechts interpretatie van de belijdenis is, om dan ook een ander daaraan te binden en daarnaar te beoordelen. Dan krijgen we: volgens de belijdenis der kerk is het zo, en volgens de belijdenis moet dát geleerd worden. De belijdenis komt op een voetstuk te staan waar zij niet hoort, waar zij zelf ook niet wil staan. En nog erger: subjectieve interpretatie van de belijdenis wordt tot norm verheven.

De belijdenis zelf en het historische verband waarin zij is ontstaan en als een banier is opgeheven getuigen hiertegen.

Het is dan ook niet meer dan natuurlijk dat de belijdenis gelezen moet worden in het licht van de Schrift.

Ongetwijfeld bevat de belijdenis een schat van verstaan der Schriften, ten dele overgeleverd uit het verleden, ten dele nieuw verworven in de eeuw der reformatie toen vele deksels waarmee de Schrift eeuwen lang gelezen was werden afgerukt. Vergelijk 2 Cor. 3, waar gezegd wordt dat een bedekking ligt over de voorlezing van het oude verbond (het Oude Testament, de Bijbel der Joden), en dat de Joden een bedekking hebben op hun hart wanneer Mozes (dat wil ook weer zeggen: het Oude Testament) voorgelezen wordt.

Zo kreeg en had de belijdenis in de eeuw der reformatie saambindende kracht. En we zouden onszelf schade doen wanneer we aan deze schat voorbijgingen. Maar het grootste van deze schat is haar nederigheid: de Heilige Schrift alleen regel des geloofs. Dat was immers het hart der reformatie! De belijdenis wijst boven zichzelf uit en dat maakt haar waarlijk tot belijdenis des geloofs. Zij mag niet gedenatureerd worden tot een kerkelijk leersysteem, een samenstel van opvattingen.

Een doopsgezind geleerde, Ch. Sepp, schreef in de vorige eeuw een tweedelig werk: Het god-

geleerd onderwijs in Nederland gedurende de 16e en 17e eeuw (Leiden, I 1873, II 1874). Deze geleerde, die wat de historische feiten betreft, naar het mij voorkomt, wel juiste voorlichting geeft — dat doet er trouwens weinig toe met betrekking tot het punt dat ik naar voren wil brengen — zegt, wanneer hij handelt van de Dordtse synode, dat de Remonstranten afweken van het „Calvinistisch leerbegrip” en dat daarom de veroordelende beslissing der synode „zeer regtmatig” was (I 279). Even verderop lezen we: „het vonnis der veroordeling was volkomen billijk, beoordeeld naar de uitlegging, die de Dordtsche vaders aan de door hen aangehaalde plaatsen der Schrift gegeven hebben”. Nog even verder: „Onberispelijk was de methode — de Schrift beslisse, niet de confessie” (I 281). En te voren verklaart Sepp: „Zo ik in 1618 geleefd en het Remonstrantsch gevoelen beleden had, ik zou niet ter synode naar Dordrecht zijn gegaan; neen, met gelijkgezinden eene nieuwe gemeente gesticht hebben, verzekerd, dat eene geloofs-overtuiging volkomen Christelijk wezen kan, al is zij lijnrecht in strijd met de confessie der Nederlandsche Hervormde kerk” (I 272). Hier ligt dunkt mij de misvatting van Sepp. Hij bekijkt de confessie — of zij nu wel of niet schriftelijk is vastgesteld, dat is hier niet in geding — als een menselijk—kerkelijk leersysteem, dat nu voorts als norm gaat fungeren. Vandaaruit gezien kan hij de beslissing der synode rechtmatig achten. Maar indien hij wilde spreken van het al of niet rechtmatig zijn der beslissing had hij zelf de Schrift als norm ter hand moeten nemen. Dáármee staan en vallen kerkelijke uitspraken! Met de Schrift, niet met de confessie, niet met een kerkelijk leersysteem!

Het is dan ook niet best wanneer beschuldigingen ingebracht worden tegen dienaren des Woords zonder dat zulke aanklachten in de Schrift gefundeerd zijn, zonder dat uit de Schrift duidelijk gemaakt is dat gesproken moet worden van valse leer. De confessie kan bij de toetsing van leringen zeer behulpzaam zijn omdat zij een schat van verstaan der Schrift bevat, welke schat ook nog kerkelijk is aangenomen als gemeenschappelijke belijdenis. Maar juist omdat zij **belijdenis** is kan zij alleen maar recht functioneren in haar voortdurend betrokken zijn op de Schrift. En o wee, als we haar gaan hanteren als een zelfstandige grootheid. En nog meer o wee, als we een bepaalde **interpretatie** van de confessie gaan hanteren als ware zij de confessie zelf.

Aard der confessie

Over de aard der confessie is in het bovenstaande al een en ander gezegd. De belijdenis bevat een schat van verstaan der Schrift als enige regel des geloofs, verworven door onderzoek van de Schrift, mede in bestrijding van ingekomen dwalingen. In deze confessie hebben de Nederlandse reformatische christenen in de 16de eeuw elkaar gevonden. Let wel: in deze confessie als neerslag van menselijk verstaan van het Evangelie in een bepaalde tijd van de kerkhistorie, toen een concrete strijd inzake dat verstaan werd gevoerd.

Dit geeft aan de confessie twee verschillende facetten. In de eerste plaats: zoals zij vrucht is van Schriftonderzoek en weergave van het verstaan der Schrift is zij blijvend van aard, omdat het Woord Gods blijvend is. Maar in de tweede plaats: zoals zij is opgesteld in een bepaalde tijd en in een concrete strijd is zij tijdelijk bepaald, draagt zij de kenmerken van haar tijd.

Dat tijdelijk bepaald zijn zien we b.v. in hetgeen al gezegd is over het gebruik van Bijbelplaatsen. Er werd een bepaalde, toenmaals gebruikelijke Bijbelvertaling geciteerd tot staving van hetgeen beleden werd. Daarbij kon het voorkomen en kwam het inderdaad voor dat een bepaalde Schriftplaats ten onrechte werd aangevoerd, waarmee intussen niets hoeft te worden afgedaan van de waarheid van het beledene. Voorts: in de tijd van de opstelling van de belijdenis was de overtuiging dat Paulus ook de brief aan de Hebreëen geschreven had algemeen. Vandaar dat deze brief in art. 3 onder de brieven van Paulus genoemd wordt. Tegenwoordig is het wel de algemeen aanvaarde opinie dat Paulus niet de auteur is. De brief zegt het trouwens zelf nergens. En waar alleen de Schrift regel des geloofs is zijn we niet gebonden aan deze opinie van de opsteller der belijdenis. Overigens: de belijdenis bedoelt daar niet te belijden dat die brief van Paulus is, maar dat ook die brief behoort tot het Woord Gods, deel uitmaakt van de Heilige Schrift. Verder heeft de concrete kerkstrijd waarin de belijdenis ge-

boren is zijn sporen achtergelaten. In art. 15 dat spreekt van de erfzonde staat: Zij (d.i. de erfzonde) is ook zelfs door de Doop niet ganselijk te niet gedaan, noch geheel uitgeroeid. Wanneer men dat leest vraagt men zich toch wel even af: is de erfzonde dan wel ten dele door de Doop te niet gedaan en uitgeroeid? Die conclusie ligt op z'n minst voor de hand. Het concilie van Trente had uitgesproken: „Zo iemand beweert, dat door de genade van onze Heere Jezus Christus, die in de Doop verleend wordt, niet volkomen wordt weggenomen wat een ware en eigenlijke betrekking van zonde heeft, maar beweert dat dit slechts wordt uitgeveegd of niet toegekend, die zij vervloekt”. Daartegenover leerde Calvijn op voetspoor van Augustinus dat door de doop de erfzonde in zoverre wordt weggenomen dat in de verbondsbelofte vergeving en vernieuwing worden toegezegd. De ontkenning „niet” behoort niet bij „ganselijk” (niet ganselijk = wel ten dele) maar bij de gehele uitdrukking „ganselijk te niet gedaan”. Guido de Brès zei tegenover Trente aangaande de erfzonde: „ende en wert oock door de doope niet wechghenomen al ist nochtans dat het den kinderen Gods door syne ghenade ende barmherticheyt ter verdoemenisse niet gherekent en wort”.

Als wij vandaag deze dingen in een belijdenisuitspraak zouden gaan vastleggen, zouden we het zeker met een andere formulering doen dan nu in de belijdenis wordt gevonden. Zoals het er nu staat is het niet duidelijk en voor misverstand vatbaar. Het is nu zelfs denkbaar dat er iemand opstaat die zegt: volgens de belijdenis der kerk wordt de erfzonde door de doop ten dele weggenomen.

Het is ook onmiskenbaar dat de belijdenisgeschriften het toentertijd algemeen gehuldigde mensbeeld aanhangen. Denk alleen maar eens

B. Jongeling

aan wat art. 18 zegt over de menswording van Gods Zoon: Hij heeft niet alleen een menselijk lichaam maar ook een menselijke ziel aangenomen. De belijdenis keert zich hier tegen verschillende dwalingen, terecht, maar haar formulering laat zien dat zij — gelijk ook de bestreden dwalingen — de gedachte van de tweedeling van de mens toegedaan is.

Er is helemaal geen bezwaar tegen om al deze dingen rustig te laten staan en voor lief te nemen, als we maar goed beseffen dat de belijdenis steeds betrokken is op de Schrift en dat we het Schriftuurlijk belijden in de soms van een onjuiste beschouwing getuigende formulering moeten vinden. Het is prachtig wanneer we door voortgaand Schriftonderzoek verder komen en op grond dáárvan soms belijdenisuitspraken als minder juist gaan onderkennen. Ik bedoel: uitspraken van de orde der gegeven voorbeelden. Over zulke dingen moeten we met elkaar kunnen discussiëren, opdat we samen verder komen, in vertrouwen dat de ander niets anders bedoelt dan het rechte verstaan der Schrift te dienen.

Wat door verschillende scribenten de laatste tijd naar voren is gebracht inzake de wijze van de geldigheid der oudtestamentische wetten, inzake de vraag of de tien geboden verdeeld waren over twee tafelen dan wel of er twee exemplaren van waren, inzake de tussentoeestand, inzake de kerk etc., dat moest geen oorzaak zijn tot beschuldiging van ketterij, geen oorzaak tot kerkelijke procedures. Er moest blijdschap wezen omdat het Schriftonderzoek niet stilstaat, ook al leidt dat Schriftonderzoek soms tot resultaten die afwijken van de gangbare, traditionele meningen, ja ook al zou er eens een onjuiste uitspraak zijn. We zouden met elkaar moeten praten, gedachten moeten uitwisselen, nieuwere opvattingen in overweging moeten geven, in vertrouwen dat de Geest van het Woord onze zwakheden te hulp zal komen. De situatie is momenteel zo dat iemand die over een bepaald punt eens verder doordenkt en doorstudeert met zijn van de gangbare mening afwijkende resultaten nauwelijks voor de dag durft te komen, want er staat gauw een galg opgericht.

Maar dáárvoor hebben we de confessie niet, de confessie immers die wijst naar de Schrift als enige canon.

Ik kom tegenwoordig het woord „leervrijheid” tegen. In sommige kerken zou de leervrijheid

vrij spel hebben. Het woord „leervrijheid” heeft een kwade klank, terecht, sinds in de kerk der reformatie in Nederland alle leertucht werd opgeheven. Maar ik ken niemand onder ons die leervrijheid voorstaat. Wel is er, meen ik, in de tegenwoordige tijd belemmering van de libertas prophetandi, de vrijheid van profetie, die in de kerk een groot en kostbaar goed behoort te zijn.

Confessio Belgica.

Onze geloofsbelijdenis staat bekend onder de naam Confessio Belgica oftewel Nederlandse Geloofsbelijdenis. Zij is geboren op Nederlandse — Belgische — bodem, in de kerkstrijd zoals die hier in de lage landen woedde. Hoewel zich veelszins aansluitend bij de belijdenis der Franse kerken verschilt zij daarvan toch op sommige punten. Zij verschilt ook van de Engelse Westminsterse confessie. Toen op de synode van Dordrecht de tekst der belijdenisgeschriften aan de orde kwam sloot men de artikelen 30-32 der geloofsbelijdenis, als rakende de regering der kerk, van de bespreking uit, aangezien dit een punt was waarover de Engelse afgevaardigden een andere zienswijze hadden. En met betrekking tot het artikel „nedergedaald ter helle” behielden de Engelse en de Bremer afgevaardigden zich het recht voor het anders te verklaren dan de Heidelberger het doet. Voordat de bespreking van de Catechismus begon zei trouwens de voorzitter al dat met de in de Heidelberger Catechismus gegeven verklaring niet te kort werd gedaan aan de uitlegging van andere kerken: 't kan zo, maar 't kan ook anders.

De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben ondanks de verschillen de Engelse kerken als Gereformeerd van belijdenis erkend. Zij hebben ook contact onderhouden met de Hongaarse Gereformeerde kerken hoewel die het bisschopsambt kennen. Onze vaders waren niet nauw in hun ingewanden.

Uit zulke dingen blijkt wel dat de Nederlandse confessie niet bedoeld is als een algemeen belijdenisgeschrift dat per se overal in de wereld moet worden aangenomen, wil een kerk aanspraak maken op de naam „Gereformeerd”. Het is beslist geen wet van Meden en Perzen dat de Nederlandse confessie overgenomen moet worden door kerken die elders door de prediking van het Evangelie geplant worden. Die kerken ontstaan in een totaal andere historische omgeving, zij hebben de strijd tegen totaal andere levensbeschouwingen. Ook is het niet nodig dat mensen die emigreren de Nederlandse Geloofsbelijdenis meenemen om die ginds als kerkelijk formulier in te voeren, al zullen zij natuurlijk hun winst doen met de Schriftkennis die zij mede dank zij die confessie vergaard hebben. Wij hebben het recht niet anderen onze belijdenis op te dringen. Zij mogen géén andere Bijbel hebben, zij mogen wél een andere belijdenis hebben. De Bijbel is canon, regel, de belijdenis is dat niet.

We moeten ook niet met de mond deze dingen erkennen, intussen metterdaad een andere, onjuiste houding innemen. Alsof het Woord Gods bij ons begonnen is! Alsof het alleen ons heeft bereikt! Vergelijk 1 Cor. 14 : 36.

In dit klimaat ligt dunkt mij de in de „Open Brief” gestelde vraag „of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, christelijke kerk”, waarna volgt: „Zo ja, hoe is dan de verhouding tot andere kerken in binnen- en buitenland, die kennelijk Gods kinderen vergaderen, maar die niet onze belijdenisgeschriften hebben, noch onze samenlevingsregels kennen? Zo neen, hoe heeft dan dit historisch fundament in eigen gemeenschap en naar buiten te functioneren?”

Ik voor mij zou liever niet, zoals de „Open Brief” dat doet, spreken van „het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid”. Gods Woord en de confessie staan mij hier te veel **naast** elkaar. Maar de bedoeling is duidelijk voor wie met een eenvoudig oog leest, en ook de bedoeling van de hierboven geciteerde vragen. Die vragen trekken geenszins de inhoud der belijdenis in twijfel, zij stellen die inhoud ook niet disputabel, zij roepen op tot bezinning inzake plaats en functie van de **Nederlandse** belijdenisgeschriften, terwijl toch de kerk van Christus **wereld**kerk is. Die vragen zijn alleszins gerechtvaardigd, en ze zijn niet zo maar in een handomdraai te beantwoorden. In de houding van de Dordtse synode ligt wel een vingerwijzing: wie de „nederdaling ter helle” anders opvat dan de Heid. Catechismus doet, die is nog niet verwerpelijk. Er zit in de belijdenisgeschriften een relatief element. En waar de we-

reld steeds kleiner wordt, waar er steeds meer internationale betrekkingen en contacten komen, waar er steeds minder geografisch isolement is, waar we steeds minder afgezonderd leven, ook kerkelijk, daar mag over deze dingen zeker wel eens goed nagedacht worden. Als we dat niet doen, dan missen we de aansluiting, dan houden we de klok der historie — Gods klok! — niet bij, dan stellen we ons buiten deze tijd, en dan verworden we tot een conservatief clubje, tot een folkloristische bezienswaardigheid.

We mogen niet afdoen van het Evangelie,

maar dat Evangelie, de Christus van het Evangelie, is óók voor deze tijd verlossend. Er is een boodschap ook voor nu. Maar helaas, we verteren onze krachten in onderling getwist en we zetten ons niet **samen** aan de hedendaagse problemen om te zoeken naar de schriftmatige antwoorden. Láát desnoods iemand eens iets raars zeggen: wie werkt maakt fouten, maar laten we alstublieft toch waarlijk oecumenisch worden. Dat is naar de Schrift. En het is ook e voto Schilderiano, naar de hartewens van (K.) Schilder.

Over paarden gesproken

Houdt u van huisdieren?

En zo ja, waarom?

En zo neen, waarom niet?

Dat zijn van die vragen, die we onszelf (en elkaar) zo van tijd tot tijd wel eens mogen stellen. Om onszelf en elkaar te kennen is het goed, om te weten hoe we tegenover kinderen en huisdieren zijn.

In ons grotomensenverkeer zijn we misschien wel wat erg eenzijdig ingesteld op de overbekende reacties van medemensen. Maar het verkeer met kinderen en huisdieren is veel naiever, veel eerlijker en leerzamer. Dacht ik.

Wilt u een objectieve reactie zien op uw persoon, ga dan met kinderen om. Wilt u een zuivere tekening van uw deugden en ondeugden hebben, praat dan met huisdieren. Die bejegenen u altijd objectief: geven u terug wat u ze geeft. Koop bijvoorbeeld nooit de hond van een onbetrouwbaar mens — die hond is onbetrouwbaar.

Vandaag sprak ik met een paardenliefhebber. U moest hem zien, als hij van zijn "veulen" spreekt. Dat veulen is niet meer zo'n beestje van een prentbriefkaart — het is nu zowat twee en een half jaar oud. Als het op uw voet gaat staan, weet u het over een jaar nog. Wel zo ongeveer goed voor in het tuig, maar nog lang niet geschikt voor onder het zadel.

Dat veulen is zelf gefokt, zoals u begrijpt, en er zit een fikse hoeveelheid Arabisch bloed in. En denk nu niet aan Saoud of zo, maar aan de Arabische paarden, die kleine onvermoeibare stukjes oorlogstuig van vroeger; of denk nog verder terug aan die Egyptische oorlogspaardjes, die u in de Bijbel tegenkomt! Ze zeiden "heah!", als ze de strijd roken, zegt de Bijbel. Nu, deze beestjes konden iets presteren. En het veulen van mijn relatie kan ook heel wat lijden. Hij heeft er natuurlijk in de stal al wel eens op gezeten, bij wijze van voorproef. Dat zadel van een ongeschoold jong paard eist mannenmoed en behendigheid: slaagt het, dan krijgt u het paard "in de hand"; slaagt het niet, dan krijgt u er een zware dobber aan, later. Het is met paarden als met mensen: leer de jongeling de regels van de weg in zijn jeugd — als hij oud is zal hij er dan niet van afwijken.

Volgroeid is het rijpaard eigenlijk pas met vier jaren. En om vergroeiingen in de rug, benen en voeten te voorkomen, zal mijn relatie er niet vroegtijdig op rijden. Maar voor die tijd kost het dier oneindig veel aan voeren, drenken, roskammen, afstappen en toespreken. Ja — dat toespreken is eigenlijk het voornaamste deel van de opvoeding, zegt mijn relatie. Door te spreken met je paard leert het de stem van de meester. Het leert te onderscheiden tussen goed en kwaad. Het leert wat mag en wat niet mag. En zijn karakter wordt er goeddeels door gevormd. Belof je paard iets — en het gaat op je vertrouwen. Verbied je paard iets — en het weet, dat ongehoorzaamheid gestraft wordt. Het paard gaat je woorden verstaan, zegt mijn relatie. Het gaat erop reageren: je kunt er op de duur mee converseren.

Dit veulen bijvoorbeeld. Het is een pluisje van een paard, zegt mijn relatie. Zijn baas hoeft maar even uit zijn doen te zijn: wat nerveus, of geprikkeld of kortaangebonden — of het veulen laat merken dat hij het gemerkt heeft. Zo jong als het is gaat het de baas nadoen: wordt ook wat nerveus, of geprikkeld of kortaangebonden. En de baas begrijpt meteen: nu uitkijken, of ik maak brokken, repeterende breuken. Maar als het paard eenmaal volwassen en gevormd is, dan reageert het positief. Dan kijkt het zijn baas aan en vraagt (bij wijze van spreken): wat scheelt eraan, baas? Verkeerde been? Belastingaanslag? Mot met de vrouw? Dan kan zo'n paard je begripend aankijken, zegt mijn relatie.

Dan zucht het met een diepe zucht. Draait zijn oren, kijkt om of niemand meeluistert — en fluistert zijn baas iets in het oor. Wát precies, dat zegt mijn relatie niet.

—o—

Kent u de paarderenen?

U moet dat gezien hebben, al is het maar op de film of voor de televisie. De paarden nemen elkaar eerst op: de ouderen herkennen elkaar. Hebben dan contact met hun baas, die de andere paarden ook heeft opgenomen. En als ze zich inzetten, weten ze al aardig, hoe het verloop zal zijn. Ze werpen zich in de strijd en tonen hun volledige karakter. De bangerds loeren links en rechts, wie hen zal inhalen. De moedigen gnuiwen, wanneer ze weer een achter zich laten. Allen geven ze honderd en tien procent van hun vermogen — en geen zweep kan er meer uithalen. De bazen, die met vuile foefjes of met "dopings" werken, zijn te herkennen aan hun paarden: ook die komen met foefjes vooruit, of presteren belangrijk meer dan te verwachten was. En dan redelijk was.

Er was eens een paard, dat keer op keer de hoogste prijzen in de wacht sleepte. Een bijzonder goed paard. Het deed zijn best, zoals alleen een renpaard zijn best kan doen: echt zijn volle vermogen en dan tien procent extra. Het deed van zich spreken door zijn prestaties. Het deed vervolgens van zich spreken, toen het eens na zo'n moordende wedstrijd zijn eigenaar in de arm beet. Het heeft zo zo gestaan, of de arm moest geamputeerd worden. Want als een paard ergens zijn tanden in gezet heeft, kun je het wel weggooien.

Wat heeft dit paard bezield? Was het een speelse beet, even te hard aangekomen? Of was het een woede-explosie, vanwege een jarenlang opgekropt onbehagen? Teveel gepresteerd en te weinig dank? Want ook een paard hunkert naar begrip, waardering, en een dankwoord. We zullen er in dit geval nooit achter komen: want het paard werd afgemaakt.

—o—

Ik was eens bij een paardenvriend op bezoek. Achter een eikenhouten deur van zijn werkkamer hoorde je steeds gerammel van kettingen en geluiden van verschuivende schotten. Toen het zakengesprek klaar was, en ik belangstelling voor de levende wezens achter de eikenhouten deur deed blijken, mocht ik mee de stal in. Ik werd voorgesteld aan Mathilde, de fokmerrie. En aan Xaverius, de ruïn die al talloze prijzen op wedstrijden had gewonnen. En aan Hans, het rijpaard van de baas zelf. En aan Tilly, de telganger van mevrouw. En aan de ponies van de kinderen — maar die horen eigenlijk niet in een paardenstal thuis. Ponies zijn van een mindere beschaving en van veel minder intelligentie dan warmbloedpaarden.

Begrijpt u dat de paardenvriend elk dier op de wang klopte, als hij zijn naam noemde? Begrijpt u dat elk paard me even aankeek, wanneer ik werd voorgesteld? Zulke dieren zijn beleefd: ze kijken je aan als het over hen gaat. Even goed opgevoed als de kinderen van deze paardenvriend.

Kent u het verhaal, dat Lord Baden Powell deed over zijn rijpaard? Hij was een fervent kenner en liefhebber van paarden. Toen hij een jong officier was, kocht hij een rijpaard van een wat suf uitzijnde fokker. Hij sloeg de man niet te hoog aan — en dies het paard ook niet. Zijn bod was laag, en hij wenste niet omhoog te gaan. De fokker zei, dat het paard tien pond meer waard was, maar Baden Powell antwoordde, dat men hem de prijzen van paarden niet behoefde te vertellen! Aangezien de fokker om geld ver-

legen zat, liet hij het paard te goedkoop weggaan.

Maar een half jaar later kreeg hij een brief van Baden Powell. Deze schreef, dat hij zich vergist had: het paard was inderdaad veel meer waard dan ervoor betaald was. Gemakshalve sloot hij de gevraagde tien pond meteen maar bij. En u kunt er zeker van zijn, dat Baden Powell van die datum af prettiger met zijn paard omging: bevrijd van een gevoel van schuld.

—o—

Er zijn geen sanatoria voor bedorven paarden: zijn ze eenmaal onbruikbaar, dan gaan ze naar de slager. Vroeger, toen de woonwagenbewoners nog geen auto's hadden, kochten deze zulke krenten op voor weinig geld. Door ondervoeding, verwaarlozing en slaag ging de esprit er wel uit, en waren ze nog korte tijd bruikbaar... Soort bij soort, uitschot bij uitschot.

Jaren geleden zat ik eens op een regenachtige zondagmiddag voor een raam naar zo'n stel woonwagenpaarden te kijken. Van die beesten, die niet met zachtheid, niet met harde hand, en niet met wreedheid meer te regeren waren. Ze graasden op een stukje gemeenteweide. Een verdrietig gezicht; zo iets als een groepje psychisch gestoorde. Ze graasden wat ze konden, want ze waren niet verwend op dat punt. Elke hap misgunden ze elkaar. Er was een voortdurende beweging van wrok, ongenoegen, angst, haat en agressie.

Maar één paard had hierin de leiding. Een smerig wit paard gaf telkens een explosie van narigheid. Het kwam, schijnbaar grazend, in de buurt van een ander paard. Onverwacht gooide het dan beide achterbenen tegelijk omhoog, tegen de borst, de ribben of de benen van een ander paard. De pijnlijke kreet van het getroffen dier was dan het sein voor de groep om in paniek te gaan draven.

Het beeld is bij mij blijven hangen. Het verklaart sommige maatschappelijke toestanden. Ook in deze maatschappij heb je soms van die solitaire tirannen, bezeten maniakken, die alle registers van angst, haat en wrok opentrekken. Wind zaaien en storm oogsten. Louer narigheid, verdriet, onrust, hardheid, wantrouwen en achterdocht weten te zaaien. Zelf patiënten — die anderen ook ziek maken.

Want zo is het paard. U kunt er een vriend van maken. U kunt er ook een gevaarlijke vijand aan krijgen. Net wat u waard bent. Misschien kruist zo'n paard vandaag of morgen uw weg. Bekijk het goed, maar bekijk zijn vorige eigenaar ook goed. En bedenk dat een paard geen kop heeft — maar een hoofd; geen poten — maar benen. En hersens! Bruikbare hersens. Soms meer dan u of

D. W. L. M.

KERKNIEUWS

KORT VERSLAG

van de voortgezette Classis Kampen, bijeen op 24, 26, 28 augustus en 13, 23, 25, 30 september 1967.

De praeses, ds Stolk, heropent de vergadering. Gezongen wordt Ps. 81:12 en gelezen Psalm 80, waarna gebed volgt.

Blijkens de presentielijst zijn alle kerken wet-
tig vertegenwoordigd.

Ingekomen zijn alsnog een schrijven van

a. prof. J. van Bruggen,

b. uitgetreden brs te Kampen, p/a D. J. Gritter.

Verder is er een credentiebrief met begeleidend schrijven, ondertekend door W. C. van Dijk en D. J. Gritter.

De classis besluit deze stukken in behandeling te nemen.

Daar deze stukken de afvaardiging van de kerk van Kampen betreffen, wordt aan deze voorrang verleend op de nog af te handelen punten van het agendum.

Tijdens de bespreking van deze stukken worden enkele voorstellen op tafel gelegd:

a. een zeer uitvoerig voorstel van ds 't Hart uitlopend op het oordeel: „de brs ds Mulder en Gunnink niet te kunnen heenzenden alsof ze geen wettige afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk van Kampen zouden zijn; en de brs Van Dijk en Gritter niet als zodanig te kunnen ontvangen”.

b. een voorstel van ds Van Keulen, dat resulteert in het besluit:

„1. op grond van de oordelen en overwegingen heden niet in te gaan op het verzoek tot wegzending van de ene en tot aanvaarding van de andere afvaardiging.

2. voorlopig uiteen te gaan, en de partijen gelegenheid te geven zich met elkaar te verzoenen, langs de weg, die door de Classis daarvoor aangewezen is”,

welk voorstel later van de tafel wordt genomen wegens de tijdens de discussie gebleken onhoudbaarheid der aangevoerde oordelen en overwegingen.

c. een voorstel van de kerk van Nagele, met als besluit: „de afgevaardigden van de kerkeraad (scriba J. Bos) niet te ontvangen en de brs Van Dijk en Gritter als wettige afgevaardigden van Kampen wél te ontvangen”.

Nadat ds Van Keulen zijn voorstel heeft teruggenomen, legt ds Slotman een nieuw voorstel op tafel, van de volgende inhoud:

„De Classis Kampen zich geplaatst ziende voor een breuk in de zusterkerk van Kampen benoemt een commissie, die met beide partijen in geding moet spreken teneinde al het mogelijke te doen om de breuk te helen. De Classis overweegt hierbij, dat enerzijds de kerkeraad bepaalde struikelblokken zou kunnen opruimen en dat anderzijds de heengegane broeders van het bewandelen van onkerkelijke wegen niet vrij te pleiten zijn”.

Dit voorstel wordt aanvaard, waarna de andere voorstellen niet meer in stemming komen.

In de hierop volgende zitting d.d. 25-9-'67 legt br W. C. van Dijk een verklaring af, waarna de classis met algemene stemmen het volgende besluit:

„De classis, gehoord hebbende de verklaring van br. W. C. van Dijk, nl. dat de redactie van het besluit van de classis d.d. 23-9-1967 het ontvangen van een commissie als in het besluit bedoeld onmogelijk maakt voor de kerkeraad (scriba D. J. Gritter), komt op haar besluit terug, daar de uitvoering ervan haar nu onmogelijk lijkt”.

Ds Cnossen legt een voorstel op tafel, dat na bespreking weer teruggenomen wordt.

Nadat nog enkele voorstellen zijn ingediend, die niet voldoende gesteund worden om in behandeling te nemen, wordt over de overgebleven voorstellen 't Hart en Nagele gestemd.

Nadat het voorstel Nagele is verworpen met 16 stemmen tegen, 3 voor en 3 onthoudingen, legt br W. C. van Dijk een verklaring af, waarin hij zegt nu te moeten heengaan. Daarbij aansluitend verklaren de afgevaardigden van Nagele eveneens de classis té zullen verlaten. Ze willen echter de verdere beslissingen afwachten, daar het voorstel 't Hart nog niet aangenomen is.

De brs Van Dijk en Gritter gaan heen.

Nadat enkele amendementen voor het voorstel 't Hart verworpen zijn, komt de conclusie van dit voorstel in stemming. Deze wordt aangenomen met 13 stemmen voor, 4 tegen en 5 onthoudingen. Hierop verlaten de afgevaardigden van Nagele de vergadering.

Tot slot wordt over de onderdelen van dit voorstel gestemd. In zijn geheel wordt dit voorstel aanvaard. De volledige tekst van dit aanvaarde voorstel zal bij classisbesluit aan het einde van dit verslag worden opgenomen.

De classis besluit door middel van een door het moderamen te overhandigen brief op de heengegane brs van Nagele een beroep te doen hun plaatsen weer in te nemen. De vergadering zal worden voortgezet 10 oktober a.s. des avonds om 7 uur.

Nadat gezongen is Ps. 125 : 1, 2, gaat de praeses voor in gebed en sluit hij de vergadering.

Op last van de classis,
W. Bax, h.t.assessor.

De volledige tekst van het classisbesluit luidt als volgt:

De classis Kampen, bijeen in voortgezette zitting op 24,26,28 aug. en 13,23,25,30 september 1967 te Emmeloord,

ziet zich geconfronteerd met de breuk die zich heeft voorgedaan in de Gereformeerde Kerk van Kampen.

De broeders W. C. van Dijk en D. J. Gritter hebben zich per schrijven van 22 juni 1967 gericht tot de kerken van het classicaal ressort en meegedeeld „dat zij zich genoodzaakt hebben gezien de gemeente des Heren hier ter plaatse

achter de leiding van de meerderheid des kerkerads weg te roepen.” Voorts verklaarden zij in een brief aan de classiskerken d.d. 31 juli '67 : „we wenden ons tot de kerken van de classis Kampen met het verzoek met deze kerk gemeenschap te blijven oefenen en dit op de eerst volgende vergadering van deze kerken metterdaad te doen.”

Zij hebben zich ook als afgevaardigden van de Geref. kerk van Kampen op de classis gemeld en een nieuwe credentiebrief ingediend.

Op 17 mei 1967 echter werd de classis geconstitueerd met als afgevaardigden van de kerk van Kampen de broeders ds J. O. Mulder en ouderling A. Gunnink. Deze broeders (resp. hun secund) zijn ook thans als afgevaardigden van de Geref. kerk van Kampen aanwezig.

De broeders van Dijk en Gritter evenwel stellen dat niet ds M. en br G. maar zichzelf de wettige afgevaardigden van de Geref. kerk van Kampen zijn, en dat zij dus in de plaats van ds M. en br. G. als zodanig dienen te worden aanvaard.

Bovendien ligt op de classistafel een schrijven van prof. J. van Bruggen uit Kampen, dd. 11 aug. '67, waarin deze schrijft: „ik verzoek u... de afgevaardigden van de kerkeraad (scriba J. Bos) heden niet in uw midden te ontvangen, opdat uw vergadering blijve een samenkomst van afgevaardigden van gereformeerde kerken...”.

De classis ziet zich dan ook genoodzaakt over deze zaak een beslissing te nemen en een uitspraak te doen.

Zij nu is van oordeel de broeders ds Mulder en Gunnink niet te kunnen heenzenden alsof zij geen wettige afgevaardigden van de Geref. kerk van Kampen zouden zijn;

en de broeders Van Dijk en Gritter niet als zodanig te kunnen ontvangen.

Dit om de volgende redenen en op grond van de volgende overwegingen:

1. De brs v. D. en Gr. stellen wel (brief a.d. gemeente, 21 juni) : „Steeds meer is in de afgelopen jaren afgebogen van het spoor der waarheid (I Tim. 1 : 6) zowel in de prediking als in de oefening van de tucht. Ook verwijzen zij naar een bijgevoegde brochure van prof. J. Kamphuis, waarin deze schrijft (Verantw. v. e. Keus, pag. 7) : „Op concrete punten werd de inhoud van de belijdenis der Gereformeerde Kerken door de ambtsdragers zelf niet uitgedragen, niet verdedigd tegen opkomende ketterij en soms zelfs duidelijk weersproken.”

Wat hier echter wordt beweert wordt niet bevestigd. Van een zodanige afwijking van de zuivere leer, van de waarheid der Schriften en van de belijdenis, dat de Geref. Kerk van Kampen zou hebben opgehouden Geref. kerk te zijn, ja zozeer de merktekenen van de valse kerk (art. 29 N.G.B.) zou zijn gaan vertonen, dat men zich naar art. 28 van haar heeft af te scheiden om zich te voegen en te houden bij de ene heilige algemene christelijke kerk, waarvan art. 27 spreekt, is de zusterkerken in enige classicale vergadering bijeen niets gebleken. Evenmin, dat de kerkeraad van Kampen hun zodanige zaken heeft opgelegd, dat ze door het doen daarvan of door het dragen daarvan genoodzaakt zouden worden te zondigen, zodat zij, om de weg der gehoorzaamheid aan de Here te kunnen blijven gaan, zich wel van de meerderheid van de kerkeraad en de gemeente los moesten maken.

Aan de classis is van dit alles niet gebleken. Uit de rapporten van de kerkvisitaties niet. Uit ingediende bezwaarschriften niet. Ook uit de thans onder haar ogen gekomen stukken niet. Wel werden wel eens klachten geuit, b.v. over de prediking, ter classis gebracht. Bv. door br W. C. van Dijk terloops in zijn bezwaarschrift van 1966, waarin hij echter een andere zaak aan de orde stelde, die werd behandeld. Maar deze klachten kwamen óf niet in goede behandeling, mede als gevolg van de houding door de klager aangenomen of door de wijze waarop ze werden ingediend; óf ook ze werden niet steekhoudend bevonden; zoals bv. de klacht over een repetitieboekje voor de catechisatie, die zowel door de classis als door de Part. Synode moest worden afgewezen.

Ook in de brochure van br. Kamphuis worden nog allerlei zaken opgesomd, de regering der kerk betreffende. Zoals bv. (pag. 2) dat iemand bestraft zou zijn met overhaaste afhouding van het Heilig Avondmaal op uiterst lichtvaardige gronden. Alsof dit een uitgemaakte zaak was; terwijl dit bij de classis nog in onderzoek is. En aangaande „dominocratie” (pag. 4v), terwijl slechts als tijdelijke noodmaatregel aan het moderamen de afhandeling van de lopende zaken

werd toevertrouwd omdat door het optreden van een br ouderling het vergaderen van de algemene kerkeraad onmogelijk was. Op pag. 4 van zijn brochure noemt br Kamphuis als geval van „ergerlijke afwijking van de christelijke orde en de gereformeerde kerkregering” dat een de kerkeraad „niet welgevallige ouderling een voortdurend zwijggebod” werd opgelegd. Bij de behandeling van het deze zaak betreffende bezwaarschrift van br W. C. van Dijk ter classis van 3 febr. '66 werd het volgende duidelijk: a) het ging hier niet om een „niet welgevallige ouderling”, maar om een ouderling die woorden en uitdrukkingen gebruikte, die in een geref. kerkeraad niet konden worden geduld; b) dit zwijggebod was niet „voortdurend”, doch slechts voor de tijd dat de betreffende br zijn woorden handhaafde. Toch meende de classis d.d. 3 febr. 1966 dat dit besluit geen kerkrechtelijke grond had en besloot zij er bij de kerkeraad van Kampen ernstig op aan te dringen het spreekverbod in de vorm waarin het op 19 mei '66 was gesteld weg te nemen. Tot grote vreugde van alle zusterkerken in het ressort voldeed de kerkeraad van Kampen binnen 6 dagen aan dit verzoek. Verder spreekt prof. K. (pag. 7) over het in bescherming nemen van de leer van ds Telder; hoewel de predikanten uitvoerig tegen deze leer schreven en haar in strijd met de belijdenis noemden.

Zo worden onjuiste en onhoudbare dingen naar voren gebracht. En allerlei zaken, waartegen nimmer een welgefundeerd en steekhoudend bezwaarschrift in de kerkelijke weg aan de orde werd gesteld.

Al deze zaken geven wél de indruk dat er in de zusterkerk van Kampen een gevoel van onbehagen is gegroeid en tot een uitbarsting gekomen. Zodat het de classis dan ook voorkomt, dat de kerkeraad en de predikanten van Kampen goed zouden doen zich te bezinnen op de vraag of zij mogelijk ook tot dit gevoel van onbehagen mede hebben aanleiding gegeven; door n.l. gevoelens en opvattingen van anderen niet genoegzaam te ontzien en nodeloos te prikkelen. En zij dringt er op aan, dat kerkeraad en predikanten zullen verzekeren alles te willen doen wat in hun vermogen ligt om een dergelijk gevoel van onbehagen weg te nemen en te voorkomen.

Maar een gevoel van onbehagen rechtvaardigt een kerkscheuring en afzonderlijke kerkformatie niet. En dat de kerk van Kampen van de zuiverheid der leer naar Gods Woord en de Confessie dusdanig is afgeweken, dat afscheiding van haar verantwoord en van God geboden is - dat kan de classis met het oog op al het bovengenoemde niet toestemmen.

Zij noteert dankbaar, dat de kerkeraad van Kampen verklaarde (5 juli 1967): „dat hij met de broeders die zich afscheidten geen enkel leerverschil heeft”. En: „Er is in de kerk van Kampen geen geschil aangaande de belijdenis der kerk.” Voorts: „Door niemand mag gesteld worden: de kerkeraad van Kampen duldt leringen die in strijd zijn met de Schrift of ook met de belijdenis der kerk.” Waaruit onmiskenbaar blijkt dat er in de kerk van Kampen de hartelijke begeerte bestaat om geen leringen te dulden, die in strijd zijn met de Schrift of ook met de belijdenis der kerk.

2. Uit de stukken blijkt echter, dat het voornamste punt waarop de breuk in Kampen gekomen is gevormd wordt door de „Open Brief aan de 'Tehuisgemeente' in Groningen” (in het vervolg afgekort Olir).

De broeders van Dijk en Gritter schrijven (31 juli): „Het was de OBR die met zijn vraag naar een duidelijke positiekeuze naar een beslissing dreef en een breuk bracht.”

Ook wat dienaangaande naar voren gebracht wordt heeft echter de classis niet kunnen overtuigen.

De brs schrijven wel, dat de kerkeraad „zich geheel gesteld heeft achter de predikant ds J. O. Mulder die mede verantwoordelijk staat voor de OBR.” (22 juni). En br. Kamphuis schrijft (Verantw. pag. 63, punt 2): „Daarmee heeft de kerkeraad..... zich in zijn beleid geheel geïdentificeerd met de overtuigingen, die door de OBR als een twistappel in het midden van de kerken zijn geworpen.”

Maar de werkelijkheid is, dat de kerkeraad slechts geweigerd heeft met ds Mulder te handelen als met een „kwade herder” (enz.) vanwege de OBR., en hij heeft wat over de OBR werd aangevoerd niet voldoende grond gevonden om zulks te doen. Maar dat is nog niet hetzelfde als „zich geheel stellen achter” ds Mulder in deze, of een „zich identificeren met de overtuigingen” van de OBR.

De kerkeraad verklaart dan ook nadrukkelijk (5 juli '67): „dat hij zich nimmer achter de OBR heeft gesteld.”

Volgens de brs v. D. en Gr. zou ds M. ontkennen, dat de vrijmaking was een nieuw werk van kerkreformatie; een genadig ingrijpen van God; en een zich voegen of bewaard blijven bij de ene ware kerk. De ondertekenaars van de OBR zouden schamper spreken van een religieus gevaarlijk vrijmakingsgeloof. (Brief a.d. gem. 21 juni).

De waarheid is echter dat de OBR zich keert tegen een bepaalde „beschouwing” over de vrijmaking en dat met name het **zich laten beheersen** door beschouwingen religieus zeer gevaarlijk genoemd wordt. Het bezwaar gaat vooral hier tegen, dat wat zij noemen een „ideologie” tot een confessionele aangelegenheid wordt herleid. En dat men van de vrijmaking alleen maar zou mogen spreken als een nieuw werk van kerkreformatie **waardoor men werd bewaard bij Gods ene kerk op aarde**. Alsof men over de vrijmaking niet ook zou mogen spreken als van een pijnlijke, hoewel noodzakelijke breuk. En alsof de bedding van Christus' kerkvergaderende werk zodanig via de vrijgemaakte kerken loopt, dat wie in de stroom wil meegenomen worden zich met de vrijgemaakte kerken heeft te verenigen. Omdat men anders buiten Gods ene kerk op aarde zou staan. En alsof elke samenspreking of poging tot hereniging dusdanig van God verboden zou zijn, dat iemand die deze voorstaat zou moeten worden geschorst en afgezet, gelijk ds van der Ziel.

Ds Mulder als ondertekenaar van de OBR verloochend de vrijmaking geenszins, hetgeen de classis duidelijk blijkt uit hetgeen is gesteld in de OBR: „wij stelden die in '44 in gehoorzaamheid aan Gods geboden. Wij erkennen ook dat deze gehoorzaamheid door de H. Geest is gewerkt”.

Ook verklaren zij: „wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk vrijgemaakt kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst”.

Voorts blijkt het de classis uit wat ds Mulder schrijft in zijn brief aan de kerk van Vollenhove-Kadoelen: „De wijze waarop de beide broeders de OBR interpreteren is uiteraard geheel voor hun rekening”. Hij erkent dat de vrijmaking „goed” was. En dat er plaatsen geweest kunnen zijn waar men „inderdaad ervan spreken kan dat daardoor de vrijmaking reformatie kwam. En zeker gaf God in de dertiger jaren door mannen als Schilder, Janse, de Graaf, Vollenhoven e.a. reformatie.” Wanneer nu de vrijmaking als daad van het verwerpen van de bovenschrijftuurlijke leeruitspraken en de daaruit voortvloeiende schorsingen reformatie genoemd wordt, dan heb ik daar geen bezwaar tegen”. Tenslotte: „Niet dat we niet gelovig over de vrijmaking mogen en kunnen spreken. Dat moet zelfs. We mogen dankbaar erkennen dat we, toen we voor een beslissing geplaatst werden, door Gods genade de goede keuze hebben mogen doen.”

Van iemand die zo over de vrijmaking spreekt kan de classis niet aanvaarden dat hij de vrijmaking verloochent voor wat ze is.

Weliswaar schrijven de broeders van Dijk en Gritter: „de vrijmaking wordt verlaagd tot een twist tussen broeders” (21 juni). Maar in de OBR wordt nergens gesteld dat de vrijmaking alleen maar een broedertwist zou zijn. Wel wordt in de loop van het betoog enkele malen de term twisten en veten (meervoud) gebruikt, ook ter aanduiding van de vrijmaking. Ter typering van wat God ons in de vrijmaking gaf kan dit zeker niet voldoende worden geacht en aan de duidelijkheid van onze roeping jegens 's Heren kerk kan het afbreuk doen - maar de vrijmaking wordt ook nader getypeerd als een „strijd”, en een „conflict”, terwijl bovendien nader wordt aangegeven dat het in de vrijmaking ging om „een broedertwist rond de inzettingen van de Heer waarbij de een tegenover de ander zelfs de sleutelen van het koninkrijk der hemelen hanteerde.”

Ook wordt gesproken van „twisten die zelfs tot een uiteengaan om 's Heren wil hebben geleid.”

Ook doen de brs v. D. en Gr. het voorkomen in hun schrijven van 21 juni alsof de schrijvers van de OBR „het conflict van 1944 zo spoedig mogelijk willen beëindigen om zo de weg op te gaan naar de „wefeldkerk”, zoals de huidige oecumenische beweging dat begeert tegen het uitdrukkelijke Woord des Heren in” (brief 21 juni). Ze schrijven echter alleen „Wij worden met ons vaak klein vaderlands gedoe als Gereformeerde Kerken in Nederland weggeroepen naar het niveau van de wereldkerk.” Waarmee kennelijk bedoeld is dat wij onze krachten niet moeten verspillen aan allerlei kleine geschillen in eigen land, maar dat we de zaak van de Here Christus moe-

ten zien liggen op een ander plan en in een breder vlak, waar immers Christus zijn kerk vergadert van het ene einde der wereld tot het andere.

De brs v. D. en Gr. vervolgen: „zelfs wordt in twijfel getrokken of onze gereformeerde belijdenis waarlijk wel is de hoofdsom van de waarachtige en volkomen leer der zaligheid.”

De werkelijkheid is echter dat in de OBR wel een vraag aan de orde wordt gesteld over de verhouding van het historisch fundament van de Nederl. Geref. kerken tot het fundament van de heilige algemene christelijke kerk; maar dat niet wordt ontkend dat de drie formulieren van enigheid het fundament zijn en behoren te zijn van de Geref. kerken, en dat deze kerken rusten op het fundament van de waarheid in de Schriften geleerd. Zo geeft ds Mulder als ondertekenaar van de OBR er niet in het minst blijk van de belijdenis niet als in alles overeenkomstig Gods Woord te willen aanvaarden.

De beschuldiging gaat verder met de woorden: „De kerkeraad weigerde zijn predikant over de OBR te vermanen... de kerkeraad heeft niet willen inzien dat de gemeente hier afgevoerd wordt van de weg achter de Here Jezus Christus, de grote Herder der schapen.”

Nu - men kan tegen de OBR zijn bezwaren hebben en verschillende uitdrukkingen aanvechtbaar achten en dit alles bestrijden, en men kan van oordeel zijn dat hier over de vrijmaking niet recht wordt gesproken; maar... hiermee is nog niet bewezen dat de ondertekenaars en met name ds Mulder de schapen achter de Goede Herder vandaan roepen, of zelfs maar uit de vrijgemaakte kerken vandaan roepen, zodat hij een kwade herder zou zijn, die de schapen verstrooit en hij door zijn kerkeraad als zodanig zou moeten worden behandeld. Terwijl toch ds Mulder reeds jarenlang niets anders gedaan heeft en nog steeds doet aan in al zijn arbeid de schapen heenroepen náár de Goede Herder, en terwijl hij hen ook voorgaat in het goede kerkelijke spoor door lid te zijn geworden en te blijven van de vrijgemaakte kerken.

Hiermee is ook afgewezen dat ds Mulder „weersprekt en loochent” wat br J. Kamphuis hem als zodanig in de mond legt. (Verantw. pag. 14).

Evenmin kan de classis instemmen met hetgeen door br. J. van Bruggen naar voren gebracht wordt. Deze stelt dat „de schrijvers van de OBR de kerken oproepen zich in deze situatie alleen vast te leggen op een geloofsbelijdenis van drie punten, zoals die in het slot van de OBR gegeven wordt.” (brief a. d. kerker. 12 juli). Verder schrijft hij: „Ook U zult het spreken over een of meer fundamentele waarheden aanmerken als een afwijking van de Schrift. die ons leert om AL wat Jezus geboden heeft te bewaren”. Voorts: „U zult het ook in strijd achten met Jac. 5 : 12 indien de schrijvers van de OBR... twijfel over de Geref. Belijdenis in de OBR laten horen”.

Immers: de schrijvers van de OBR trekken de belijdenis in het geheel niet in twijfel. En het is duidelijk dat het slot van de OBR niet bedoelt de ganse belijdenis zich tot deze drie „zekerheden” zou moeten beperken; doch dat deze drie stellingen in de bestaande toestand inzonderheid in het oog moeten worden gehouden. Zij zeggen immers wel: „wij beloven U in de belijdenis van dit geloof ... standvastig te zullen blijven”, maar dit geloof houdt in „dat de eenheid tot de boodschap der waarheid behoort, die gepredikt en gedaan moet worden” - dus niet de totale boodschap der waarheid is, dewelke veel meer omvat.

De classis kan dan ook op grond van dit alles niet beamen „dat de kerkeraad (scriba J. Bos) niet verblijft bij de zuiverheid der leer, aangezien hij van oordeel is dat de OBR geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft.” En de classis kan dan ook niet weigeren om de afgevaardigden van de kerkeraad (scriba J. Bos) in haar midden te (blijven) ontvangen.

Wel moet de classis toegeven dat terecht geklaagd wordt, dat de kerkeraad nog nimmer met ds Mulder over de OBR heeft doorgesproken op een indringende en klaarheid verschaffende wijze, gelijk als de ingebrachte bezwaren daartoe aanleiding gaven. Indien de kerkeraadsleden al zelf niet overtuigd waren dat ds M. met zijn ondertekening van de OBR gewichtige oorzaken van nadenken gaf, en al had de kerkeraad uit eigen motieven geen behoefte om met hem te spreken over deze zaak, hij had terwille van anderen dit „offer” wel kunnen brengen. Het was duidelijk dat er gemeentelieden waren die verschillende uitdrukkingen uit de OBR bedenkelijk en verwerpe-lijk achtten, ja in strijd met de belijdenis.

Ook heeft de Part. Synode uitgesproken dat de kerkeraad met ds Mulder behoorde te spreken. Hoe had de kerkeraad de gemeente en ook de zusterkerken kunnen dienen door van ds M. een nadere verklaring te vragen; waardoor voor iedereen zonneklaar was vast komen te staan dat er van afwijking van de belijdenis geen sprake was.

Ook moet de classis aan br van Bruggen gewonnen geven, dat hij terecht klaagt over de verklaring van de kerkeraad (bijl. 2): „De kerkeraad ontkent dat het zijn taak is een of ander persartikel van de hand van een die onder zijn toezicht staat en waartegen terecht of ten onrechte ernstige bezwaren gerezen zijn, zo maar op zijn agendum te plaatsen.”

„Er is dan maar één weg: een aanklacht”, met bewijs uit de Schrift.

Deze verklaring immers kan naar haar letterlijke tekst als een altoos geldende en algemene gedragsbepaling worden verstaan. Als zodanig verstaan acht de classis deze verklaring onjuist. Immers, al behoeft niet elke publicatie van een dienaar des Woords expresselijk aan een toetsing onderworpen te worden, wanneer tegen iets dat door een ambtsdrager „openlijk geleerd” wordt ernstige bezwaren worden ingebracht, dan behoort het tot de roeping van de kerkeraad (naar Hdl. 20 en het Bev. form.) om „toezicht op de leer en wandel van de amtsdragers der kerk te houden” en dit toezicht in zulk een geval ook praktisch uit te oefenen door te toetsen of de bezwaren terecht of ten onrechte worden ingediend.

Het is de classis echter gebleken dat de kerkeraad geenszins een dergelijke algemene gedragsbepaling heeft beoogd, hetgeen ook, zij het zwak, kan blijken uit de zinsnede „zo maar op zijn agendum te plaatsen”. De kerkeraad heeft slechts beoogd duidelijk te maken dat, wanneer geen der kerkeraadsleden zelf enige behoefte heeft een persartikel van een onder toezicht des kerkeraads staande br of zr ter beoordeling op het agendum te plaatsen, zodat het vanuit de boezem van de raad niet op het agendum komt, dat er dán geen andere weg is dan dat een br of zr der gemeente in de weg van ordelijke aanklacht het betr. persartikel ter tafel en aldus op het kerkeraadsagendum brengt. Dit oogmerk is echter in de schriftelijke, zeer korte verklaring van de kerkeraad: zeer onhelder, ja geheel onvolkomen uitgedrukt.

De classis betreurt dan ook dat de kerkeraad dit antwoord aan br van Bruggen gegeven heeft en dringt er op aan, dat het worde weggenomen. Maar dat wil nog niet zeggen, dat hiermee meteen de kerk van Kampen zou hebben opgehouden de Geref. kerk van Kampen te zijn, zodat haar afgevaardigden niet meer als wettige afgevaardigden zouden mogen worden ontvangen.

3. De classis kan dan ook niet delen het oordeel van de broeders van Dijk en Gritter, dat de kerk van Kampen door het verwerpen van het besluit van de Part. Synode de band met de zusterkerken heeft doorgesneden. Artikel 31 K.O. geeft het recht om iets niet voor vast en bondig te houden. Door de kerkeraad kan revisie worden verzocht, of op de meerdere kerkelijke vergadering zal hij zich kunnen beroepen. Het betreft ook niet de leer der waarheid van het Woord Gods, die men verwerpen zou, maar een anders handelen in een bepaald geval dan de Part. Syn. geboden acht.

De broeders van Dijk en Gritter hadden de hulp van het kerkverband kunnen inroepen om de kerkeraad te bewegen tot wat hij h.i. te doen had. Afzonderlijke kerkstichting was echter niet aanstonds geboden. De classis kan dan ook niet inzien, dat het om de band aan de zusterkerken vast te houden nodig is, zich van de Geref. kerk van Kampen (scriba J. Bos) los te maken.

Intussen ontveinst de classis zich niet, dat hier gewichtige dingen op het spel staan.

Daarom wil zij met alle ernst en aandrang de broeders, die zich afgescheiden hebben, terugroepen van de ingeslagen weg

en de kerkeraad van Kampen opgeroepen tot een houding als boven aangegeven

en allen tesamen tot het zoeken van verzoening en hereniging.

Welk een zee van leed zal worden uitgestort over personen en gezinnen, families en verbanden, en welk 'n onberekenbare schade zal worden toegebracht aan de kerken, de Theologische Hogeschool, stichtingen en organisaties, allerlei arbeid in ons midden en ook aan de jeugd der gemeenten, indien de breuk doorwerkt en de scheuring zich uitbreidt ook tot andere gemeenten en heel het kerkverband.

De kerken zijn ons allen lief en de zaak des Heren gaat ons ter harte. Laat ons dan ons

wachten voor onverantwoorde gedragingen tegenover elkaar, voor afscheuring en voor zelf-handhaving.

Laat de liefde van Christus ons dringen en de zelfverloochening, waarin Hij ons voorging, door ons worden nagevolgd.

Het is zeker een goede zaak om te strijden voor de zuiverheid der leer en te ijveren voor een recht dankbaar spreken over de vrijmaking en voor een trouw blijven in het goede spoor;

maar het is niet minder een goede zaak, ja het behoort tot de zuivere leer die in praktijk gebracht moet worden, dat men de eenheid der gemeente zoekt te bewaren door de band des vredes.

Indien er dan enig beroep op U gedaan mag worden in Christus;

indien er enige bemoediging is der liefde; indien er enige gemeenschap is des Geestes; indien er enige ontferming en barmhartigheid is,

zo make men de blijdschap volkomen door eensgezind te zijn.

En de God des vredes moge also bij ons wonen.

Voor de classis v.n.
H. STOLK, praeses
J. D. JANSE, scriba
W. BAX, assessor.

Beroepen: te Pernis: kand. H. Kiezebrink te Wapenveld; te Enumatil: ds. G. A. Hoekstra te Utrecht.

Bedankt: voor Ommen: ds. R. Houwen te Hattem.

Kand. B. Meijer. De classis Kampen besloot in zijn vergadering van 10 oktober jl. het preekconsent van kand. B. Meijer, Cruquiusstr. 23 te Kampen, tel. (05292) 3004, te verlengen tot 1 oktober 1968.

Ds. K. van den Belt. In de gemeente te Twijzel is een scheuring ontstaan vanwege de prediking van haar predikant ds. K. van den Belt. Z.i. dient in de verkondiging meer accent te worden gelegd op het stuk der ellende en op het "bevin-delijke" element, dan in de gereformeerde kerken het geval is. Twee leden van de kerkeraad van Twijzel zonden hierover een klaagschrift naar de classis Dokkum, welke vergadering op 28 september jl. de klagers in het gelijk stelde. Kort daarop hebben zes ambtsdragers uit de gemeente een circulaire rondgezonden, waarin zij verklaren teleurgesteld te zijn over de beslissing van de classis, en verder mededelen, dat de kerkeraad besloten heeft "alle in deze zaak genomen classis-besluiten naast zich neer te leggen en voorts zich te onttrekken aan alle uit het classicaal kerkverband voortvloeiende verplichtingen. Dus wel te verstaan: we blijven de Gereformeerde kerk (vrijg.) van Twijzel en hopen, zo mogelijk, het contact met de overige kerken in den lande, buiten het ressort van de classis Dokkum voort te zetten".

Als reactie hierop hebben de twee bezwaarde ouderlingen de gemeente opgeroepen elders met hen samen te komen tot de Dienst des Woords.

Prof. J. Kamphuis. De kerkeraad van R-dam-Delfshaven heeft de volgende brief verzonden aan de raad van de geref. kerk van Kampen, p.a. de eerw. heer J. Bos, Broederweg 15 te Kampen. „De kerkeraad van de geref. kerk van R-dam-Delfshaven heeft in zijn vergaderingen van 21 en 28 aug. jl. kennis genomen van het schrijven van uw raad d.d. 29 juni (met 4 bijlagen), waarin uw raad onze emeritus predikant ds. J. Kamphuis schuldig verklaarde aan censurabele zonden van openbare scheurmaking en indringing in anderer dienst, zulks vanwege het feit, dat ds. Kamphuis voorging in de dienst des Woords uitgaande van de kerkeraad van de geref. kerk (Van Dijk-Gritter) te Kampen.

De kerkeraad verwerpt deze schuldigverklaring aan genoemde zonden van uw raad. Ds. Kamphuis is tot de dienst des Woords toegelaten binnen het verband van de Geref. Kerken en gelijk iedere dienaar des Woords geheel vrij in het aannemen van preekverzoeken, mits hij de gestelde begrenzing in acht neemt. Hoe droevig de kerkelijke situatie ten uwent ook zij, niemand zal kunnen betwisten dat de kerkeraad (Van Dijk-Gritter) het verband met de Geref. Kerken begeert te behouden. Derhalve kan ds. Kamphuis niet schuldig worden verklaard aan

genoemde zonden en is het verzoek van onze raad aan uw raad gewettigd om deze beschuldigingen in te trekken."

GENERALE SYNODE

Dinsdag 9 oktober jl. kwam de synode van Amersfoort-West weer in plenaire zitting bijeen. Na de officiële opening werd de vergadering voortgezet in comité. Na opheffing van de comité-zittingen op **woensdagavond 11 oktober** deelde de praeses mede, dat een besluit genomen was over het rapport van de Deputaten voor de correspondentie van de Hoge Overheid. In dit besluit werd o.m. kritiek geïfend op het feit, dat genoemde deputaten bij de huwelijksplechtigheid van H.K.H. Prinses Beatrix met Prins Claus de gereformeerde kerken hebben vertegenwoordigd, daar het hier "een uitnodiging betrof tot het bijwonen van een kerkelijke bijeenkomst van zgn. oecumenische allure", en op het niet voldoen aan de opdracht van de G.S. van Rotterdam-Delfshaven om "aan de volgende generale synode een voorstel te doen inzake de bespreking van het gebruik van de naam onzer kerken met het Centraal Bureau voor de Statistiek, zulks met betrekking tot de eerstvolgende volkstelling". Tevens deed de praeses voorlezing van het toegezonden besluit van de generale synode der gereformeerde kerken (syn.), handelend over de schuldbelijdenis met betrekking tot datgene, wat in de jaren 1944 en volgende is geschied. De synode besloot dit stuk in de acta op te nemen en het op deze wijze ter kennis te brengen aan de kerken.

Hierop werd het rapport van de commissie ad hoc betreffende de modernisering van de Heidelbergse Catechismus gelezen. De bespreking hiervan werd **donderdagmorgen 12 oktober** gehouden.

Vrijdag 13 oktober werd het rapport gelezen inzake het rapport van de Deputaten betreffende de doop van wettig geadopteerde kinderen. 2 Commissieleden dienden hierover een nota van bezwaren in.

Hierna kwam opnieuw de zaak van het contact met de christelijke Gereformeerde kerken ter tafel. Na brede bespreking besloot de synode geen nieuwe deputaten voor samenspreking met genoemde kerken te benoemen, en zich met een schrijven te richten tot de eerstkomende generale synode van deze kerken.

Winnipeg. De Canadese rechter heeft de kerkelijke goederen van de Canadian Reformed Church te Winnipeg toegewezen aan de kerkeraad, die thans rev. H. A. Stel als predikant heeft, en daarmee de eis van rev. C. DeHaan c.s. afgewezen. Rev. DeHaan scheidde zich met een deel van de gemeente af, nadat hij was geschorst vanwege zijn weigering ter classis het ondertekeningsformulier voor predikanten te onderschrijven.

ADRESSEN

Ds. G. Lievaart. tijdelijk adres: De Elzen 14, Oosterwolde (Fr.) tel. (van de scriba: M. Elzinga) (05160) 2569. **Ds. J. G. Meijer,** Rotterdamseweg 218, Zwijndrecht.

Daarlerveen: scriba: A. Mulder, Zwanenweg 15, Daarlerveen, post Vroomshoop.

Harderwijk: scriba: S. M. v. d. Galiën, Karel Doormanlaan 21, Harderwijk, tel. (03410) 3926.

Nijverdalen: scriba: W. Hof, Stationsweg 7b, Enter.

Rotterdam-Charlois: diakonie: L. Staal, Eben-Haëzerstraat 144 a, Rotterdam-21.

DE DRIEHOEK

Nogmaals: 25 oktober

De landelijke verkoopdag nadert nu snel. Deze wordt gehouden in het gebouw van de Ned. Prot. Bond, Ericalaan, Ede; hetzelfde gebouw waarin de kerk van Ede elke zondag samenkomt.

U kunt er op woensdag 25 oktober terecht 's morgens van 10.30-12.30 uur en verder van 13.30 uur tot 22.00 uur. De tijden, dat de Driehoek kan worden bezocht zijn: 's morgens van 10-12 uur en 's middags van 14-16 uur.

De verkoopdagcommissie is druk bezig met het sorteren en prijzen van ontvangen goederen. Uw komst zal zeker geen teleurstelling voor U opleveren. Ons werd zelfs bezoek aangezegd uit Zeeuws-Vlaanderen.

Verrassingen.

Mochten wij een vorig maal de ontvangst van een electronisch orgel als geschenk vermelden, intussen werd een elektrische naaimachine als cadeau ontvangen en konden andere appara-

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

turen met soms een belangrijke korting worden aangeschaft.

Er waren andere momenten, dat we tot de opmerking mochten komen: eer gij roept zal ik U antwoorden. Zorgen verdwenen als sneeuw voor de zon.

Door de jeugd voor de jeugd.

Willen de jeugdverenigingen, die meedoen aan de actie "Door de jeugd voor de jeugd" er voor zorgen, dat zij hun bijdrage uiterlijk vóór 10 november overmaken op de hun bekende postrekening? Zorg er mee voor dat op 15 november a.s. een feestelijke gave kan worden overhandigd.

Huishoudgeld.

De actie "Naar een eigen tehuis" loopt nu spoedig teneinde. Een aantal kerken voldeed reeds aan het verzoek één gulden per ziel bij te dragen in de aanloopkosten van "de Driehoek". Van andere werd nog niets ontvangen. Mogen wij u met klem verzoeken vóór 15 november a.s. aan het gedane verzoek te voldoen? Zorgt u er eveneens voor, dat het op de dag van de officiële opening een echte feestdag wordt?

15 november.

officiële opening van "de Driehoek". Deze plechtigheid zal worden verricht door de Secretaris-Generaal van het ministerie van Justitie, 's morgens om 10.30 uur in de "Open Haard" te Ede. 's Middags is in hetzelfde gebouw, Willem de Zwijgerlaan 3, Ede, een bijeenkomst met een aantal genodigden. Daar zijn ook van harte welkom zij die aan hun belangstelling uiting willen geven, door middel van het aanbieden van een geschenk. Gaarne van tevoren bericht wie een dergelijk voornemen hebben.

De laatste verantwoording

hopen wij te doen eind november of uiterlijk een maand later. "De Driehoek" is intussen een eigen leven gaan leiden met eigen zorgen en plezier, waarop we verder geen inbreuk mogen maken en dus geen mededelingen kunnen verstrekken.

Mochten er bij u vragen rijzen dan kunt u deze richten aan het adres van de Stichting, waarna u dan persoonlijk antwoord ontvangt.

Giften en collecten voor "de Driehoek" kunt u overmaken op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

ART. 37 DER NEDERLANDSE GELOFSBELIJDENIS GETOETST AAN DE HEILIGE SCHRIFT

door H. W. den Haring.

Behalve diverse onjuistheden geeft het Art. een verkeerd beeld over de afloop der wereldgeschiedenis. Onderzoekt Uw Bijbel!

Toezending volgt direct na ontvangst van f 1,50 op Giro 346974 t.n.v. Comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften. Rotterdam-11.

Bezoekers van de vergadering van de Gereformeerde Persvereniging gehouden op 14 oktober jl.

GEVONDEN:

een zwarte nappa dameshandschoen.

VERLOREN:

een zwarte ball-point met koperen huls.

Verzoeken bericht aan het adres van de Persvereniging, van Lynden van Sandenburglaan 16 te Utrecht.